

Enkele bijkomende opmerkingen over grondeigendom.

De vraagstelling

De discussie rondom 'democratie en natuurlijke rechten' heeft vragen opgeroepen, vooral over de vanzelfsprekendheid van de grondmarkt en het zelden gemaakte onderscheid tussen eigendom en bezit. De vraag die ik stel is: kan grond, als natuurlijk substraat, het onderwerp zijn van eigendom? Met 'grond' doel ik op de ruimte op het aardoppervlak, los van specifieke eigenschappen. 'Eigendom' verwijst naar de claim van een persoon op een stuk grond, los van het gebruik ervan, in tegenstelling tot 'bezit', dat wel gekoppeld is aan gebruik. Kunnen vierkante meters aardoppervlakte in de natuurlijke zin eigendom zijn, en dus verhandelbaar als een consumptiegoed? Er bestaat een markt voor gronden, maar is deze in overeenstemming met het natuurlijke recht dat de relaties tussen redelijk handelende individuen zou moeten reguleren? Of is het eerder een artificiële markt, zoals een slavenmarkt, die de natuurlijke rechten schendt?

Het natuurlijke recht gaat uit van de menselijke natuur, waarin mensen redelijk en rechtvaardig moeten handelen. Handelen tegen dit recht betekent handelen op een manier die niet redelijk te verdedigen is, omdat het in strijd is met de fundamentele premissen van redelijkheid. Zo kan ik bijvoorbeeld niet het recht op fysiek leven van mijn gesprekspartner ontkennen, omdat ons gesprek zelf gebaseerd is op de impliciete erkenning van elkaars fysieke bestaansrecht.

Waar komt de eigendomsclaim op grond vandaan?

In de meeste gevallen ontstaat grondeigendom natuurlijk door overdracht, zoals aankoop, erfenis, of als geschenk. Echter, om terug te gaan naar de oorsprong van eigendom moeten we de historische lijn volgen, die vaak leidt naar situaties van geweld, zoals veroveringen en revoluties. Laten we deze discontinuïteiten buiten beschouwing laten en teruggaan naar de logische noodzaak van een eerste eigenaar, die meestal in de geschiedenis verborgen blijft.

Hoe heeft die zijn eigendom verworven?

Vaak wordt gezegd dat de eerste eigenaar gewoon onbeheerde grond vond en deze simpelweg tot eigendom verklaarde, een soort magische daad. Een voorbeeld hiervan is Possession Island, waar James Ross in 1841 de Britse vlag plantte, alsof dit een eigendomsrecht uitstraalde tot aan de kustlijnen. Maar wat is de echte betekenis van zo'n symbolische eigendomsclaim? Stel dat A het eiland ontdekt, het symbolisch claimt en vertrekt zonder plannen om het te gebruiken. Een jaar later vestigt B zich daar als landbouwer. Op basis waarvan kan A claimen dat B zijn eigendomsrechten schendt?

A kan wijzen op zijn symbolische claim, bijvoorbeeld door er een vlag te planten. Maar B kan tegenwerpen dat een ontdekking op zich geen eigendomsrecht vestigt. Hij kan voorbeelden aanhalen van ontdekkingen zonder eigendomsrecht, zoals nieuwe sterren of vlaggen op de maan. Zelfs als er een wet is die de ontdekker van nieuwe grond het eigendom geeft, betekent dit nog niet dat A's claim legitiem is. Wetten kunnen tegen het natuurlijk recht ingaan.

Het natuurlijk recht komt voort uit de erkenning van elkaars fysieke bestaan in een redelijk gesprek. Het kan niet worden gebaseerd op willekeurige verklaringen zonder basis in feiten. Een rechtmatige claim op grond vereist effectief gebruik ervan. Een eigendomsclaim op ongebruikte grond is willekeurig en kan alleen worden afgedwongen door een tirannieke staat. Een rechtmatige bezitsclaim kan niet spontaan veranderen in een eigendomsclaim, en elke uitbreiding van het eigendomsrecht vereist een machtsstructuur om deze af te dwingen.

Wanneer is eigendom gerechtvaardigd?

In taal schuilt vaak diepe wijsheid, zoals in het onderscheid tussen 'bezit' en 'eigendom'. Hoewel vaak als synoniemen gebruikt, verwijzen ze naar verschillende concepten. Bezit is de daadwerkelijke bezetting van een stukje werkelijkheid, zoals een lapje grond, dat schaars is wanneer bezetting door één persoon bezetting door een ander uitsluit. Parkeerplaatsen zijn hier een voorbeeld van. Bezit eindigt wanneer de bezette werkelijkheid wordt verlaten, zoals wanneer een parkeerplaats vrijkomt.

Eigendom betreft wat door menselijke creatie is voortgebracht en schaars is. Consumptiegoederen, zoals brood of een fiets, vallen hieronder omdat ze het resultaat zijn van menselijke initiatieven. Het is de specifieke vorm van het consumptiegoed die eigendom wordt, gerealiseerd in niet door de mens gecreëerde materie. Aan de basis ligt altijd een creatieve act van een menselijke geest.

Het verschil tussen bijvoorbeeld brood en een stuk grond is essentieel. Bij consumptiegoederen leidt de eigendomsoverdracht terug naar een producent die het goed daadwerkelijk schiep. Bij grond echter eindigt de keten van eigendomsoverdrachten bij een magische of animistische claim, zonder menselijke creatie. Grond is dus niet 'eigen' aan een mens, maar kan wel in bezit zijn.

Eigendom is verkoopbaar en verhandelbaar omdat het een uitdrukking is van de menselijke geest en ziel in de lichamelijkeheid. Het vloeit voort uit de creatieve activiteit van een menselijke geest en is daarom van een totaal andere aard dan de bezitsclaim op het natuurlijk substraat, dat inherent tot gewelddadige staatvorming kan leiden en zowel eigendom als bezit bedreigt.

Grond en de 'magische hand'

Ter verdediging van een 'vrije markt' voor gronden worden vaak pragmatische argumenten aangevoerd, hoewel deze niet kunnen dienen als weerlegging van een principiële argument. Toch zijn ze eerbiedwaardig omdat ze kunnen wijzen op elementen die in de principiële argumentatie over het hoofd zijn gezien.

Het marktagument voor grond lijkt te zijn dat het stuk grond automatisch bij de meest geschikte gebruiker terechtkomt wanneer het aan de hoogste bidder wordt verkocht. Echter, dit laat het oordeel over de bekwaamheid van de kandidaat-grondgebruiker over aan de kandidaten zelf, wat problematisch is.

Als analogieën kunnen we kijken naar situaties waar schaarse middelen moeten worden toegewezen onder een overtal van kandidaten. Bijvoorbeeld, stel dat medische opleidingsplaatsen worden verkocht aan de hoogste bidder, wat het oordeel over bekwaamheid aan de kandidaten zelf overlaat, wat absurd is.

Een ander voorbeeld is het toewijzen van een ruilhart aan de hoogste bidder onder kandidaat-ontvangers, waarbij geld als maatstaf wordt gebruikt, hoewel dit niet rechtvaardig is. Hetzelfde gebeurt met vermarkte grond, wat dezelfde fundamentele fouten heeft.

De vrije markt van consumptiegoederen en diensten is essentieel, maar moet zuiver worden gehouden. Zaken die niet thuishoren op de markt, zoals attesten van bekwaamheid, moeten daarom worden uitgesloten. Het oordeel over bekwaamheid moet worden toevertrouwd aan degenen die daar het meest geschikt voor zijn, zoals wetenschappelijke examinatoren of artsen.

Het onderscheid tussen bezit en eigendom is cruciaal, maar wordt vaak over het hoofd gezien door voorstanders van individuele vrijheid. Het toekennen van eigendomsstatus aan aspecten van de werkelijkheid die zich hiertoe niet lenen, leidt tot tegennatuurlijke situaties die alleen kunnen worden gehandhaafd door meer staat en meer geweld. Dit is een vergissing die bijdraagt aan de kracht van de socialistische illusie.

Opmerkingen

(1) Hierbij komt de vraag waar precies de bezitsrelatie begint. Op dit moment kan ik dit het beste beschrijven als het moment waarop de intentie tot gebruik kenbaar wordt gemaakt. Bezit houdt niet per se in dat men het item voortdurend gebruikt; zelfs perioden van slaap onderbreken dit niet. Het essentiële element is de kennelijke intentie tot gebruik of voortgezet gebruik. Tijdelijke onderbrekingen zoals slaap, rust of ziekte zijn niet relevant. Dit komt omdat de mens een intentioneel wezen is, waarvan de activiteit niet beperkt kan worden tot geïsoleerde momenten in de tijd; intentionele handelingen strekken zich uit over tijd.

Een voorbeeld van dit fenomeen is het gebruik van publieke parkeerplaatsen. Men bezit een parkeerplaats zodra men deze daadwerkelijk met zijn voertuig inneemt. Bezetting begint zelfs op het moment dat men zich opmaakt om een vrije plaats op te rijden. Het wordt als ongepast beschouwd wanneer een latere aankomst door handige manoeuvres probeert een parkeerplaats af te snoepen.

Dit soort alledaagse voorbeelden laat ons iets zien over de aard van bezit. Het hangt samen met het gebruik van een onbezet gebied, waarbij het gebruik begint met de intentie tot effectieve ingebruikneming en voortduurt bij korte onderbrekingen. Het gebruik moet dus niet strikt ogenblikkelijk worden opgevat; het draait om een voortdurende intentie, zelfs wanneer er stoffelijke onderbrekingen zijn. Wat niet zou worden aanvaard met betrekking tot zitplaatsen, zijn eigendomsclaims.

(2) Het is opvallend dat de meeste libertariërs zich enerzijds verzetten tegen de staat, maar anderzijds eigendomsclaims op grond zonder enige gebruikspraak krachtig verdedigen. In discussies is naar voren gekomen dat sommigen zelfs een situatie acceptabel vinden waarbij één groep families alle grond op een geïsoleerd eiland 'bezit', dit erfgoed doorgeeft van generatie op generatie en uitsluitend leeft van de rente als grondeigenaren, zonder enige arbeid te verrichten.

Hoewel het consistent is om zo'n situatie te verdedigen als men het principe van grondeigendom aanvaardt, is het inconsequent om tegelijkertijd de installatie van een tirannieke staat af te wijzen. Een tirannieke staat lijkt namelijk onvermijdelijk nodig om een dergelijke eeuwigdurende situatie van uitbuiting en plundering te handhaven, omdat de 'eigendoms'claims op grond alleen met geweld kunnen worden opgelegd, niet gestaafd door enig stoffelijk of economisch feit.

(3) Dit fenomeen is ook van toepassing op de vrije markt, waar deze authentiek kan functioneren. Een bakker die uitstekend brood bakt, zal zijn klantenbestand zien groeien, terwijl een bakker die slecht brood bakt, zijn klanten zal zien verdwijnen en mogelijk naar een andere bedrijvigheid moet uitkijken. Het is niet de bakker zelf, maar de klant die via zijn aankoopgedrag oordeelt over zijn bekwaamheid. Klanten zijn immers de beste beoordelaars van de kwaliteit van het brood, want hun waardering ervoor is het relevante criterium.